

Inleiding King Lear/Queen Lear door Aukje Hinfelaar (dramaturge)

King Lear is nu één van de bekendste stukken van William Shakespeare. Shakespeare schreef King Lear zeer waarschijnlijk in de winter van 1605/1606 (bron *William Shakespeare verzamelt werk, vertaald door Willy Courteaux, uitgegeven door de Bezige bij 2014, onder de titel 'The true chronicle of the history of the life and death of King Lear and his three daughters'*). In 1608 verscheen er een herziene versie van deze tragedie onder de titel 'The tragedy of King Lear'. In moderne uitgaves worden deze twee stukken meestal samengevoegd.

Het stuk is gebaseerd op de legende van Leir of Britain, een mythologische, Keltische koning. In die periode waren er minstens 60 versies van dit verhaal bekend en geschreven. In die tijd was deze legende zeer bekend, het maakte deel uit van het collectieve geheugen van de Engelse middeleeuwen.

Ook al heeft King Lear niet echt bestaan, de thema's van bedrog, intrige en strijd tussen goed en kwaad, spreken nog steeds een groot publiek aan. Doordat dit stuk gebaseerd is op een mythe en niet op een historische gebeurtenis, valt dit stuk onder de tragedies en niet onder de Koningsdrama's, zoals vaak wordt gedacht. Dat betekent overigens niet dat Shakespeare geen gebruik heeft gemaakt van zijn tijd. In het stuk zijn verwijzingen te vinden naar echte gebeurtenissen bijvoorbeeld maan en zonsverduisteringen, stormen of politieke verwijzingen die ons vandaag de dag niet eens zullen opvallen.

Shakespeare staat bekend om zijn vele zijlijnen en intriges bij zijn toneelstukken. King Lear wordt gezien als een van de meest uitgewerkte voorbeelden hiervan. In de tijd van Shakespeare werd het stuk daarom niet vaak uitgevoerd, men vond het ingewikkeld en chaotisch en het had niet de grote populariteit van zijn andere werken.

In de bewerking van de Vlaming Tom Lanoye zijn de vele zijlijnen gereduceerd tot de 2 belangrijkste: 1. het verhaal van het verval van Queen Lear en 2. de kleinere lijn van de bastaard zoon. Hij voegde deze lijnen samen in de rol van het jongste kind Cornald. En in de rol van Kent, die samengevoegd is met de rol van graaf Clouchester uit de versie van Shakespeare.

Tom Lanoye wiens tekst wij als uitgangspunt genomen hebben, brengt het stuk naar onze eeuw. In zijn versie is Lear geen stoffige oude koning die zijn koninkrijk verdeelt tussen zijn drie dochters maar een vrouw, een Captain of Industries die haar assets verdeelt tussen haar 3 zonen: Gregory (de oudste), Henry (de tweede) en Cornald (de jongste).

Diegene die de beste pitch maakt, het beste kan vertellen wie het meeste van HAAR houdt, krijgt het grootste deel. Net als in de versie van Shakespeare werkt het jongste kind (bij ons Cornald, bij Shakespeare Cordelia) hier niet aan mee. Lear verstoot haar jongste zoon en verdeelt het bedrijf over de andere twee.

Haar trouwe medewerker en de beste vriend van haar overleden man, Kent, spreekt zich hier over uit en ook hij verliest door toedoen van Lear zijn positie. Uit liefde voor Lear en Cornald blijft hij in beeld om de 'lopende zaken' af te ronden.

Toch laat Tom Lanoye Shakespeare niet helemaal los. Zijn taalgebruik is rijk en poëtisch, en ook andere elementen uit het stuk komen terug. De nar (Oleg bij Tom Lanoye, in ons stuk Olli), de verwarde oude Lear die ronddooit in de storm en zelfs het uitsteken van ogen, gebruikt hij. Dat laatste feit is een handeling die in deze moderne tijd in een westerse samenleving, ons vreemd is. In de middeleeuwen werd dit gebruikt bij het bestraffen van spionnen, die hadden tenslotte te veel gezien. Kent verliest zijn zicht. Is dat uit wraak omdat hij teveel heeft gezien? Heeft hij voor het verval van de company gezorgd? In King Lear van Shakespeare wordt het verval van de koning niet alleen in de tekst maar ook in de locaties verbeeld: de storm, de heide zonder beschutting, de cliffs van Dover.

Tom Lanoye maakt hier op een andere manier gebruik van. Het verval van Lear wordt verbeeld door waar ze zich in het gebouw bevindt: boardroom, kelder, dak en de straat. En gelukkig net als in Shakespeares, de mentale staat van Lear.

Wij hebben in onze versie gekozen voor minder locaties en beelden het verval op een andere manier uit. De cliffs of Dover uit Shakespeare is bij ons verbeeld door een dak waar Kent blind heen strompelt. Kent zoekt het dak op omdat hij de ultieme sprong wil maken in het diepe, hij heeft gefaald. Hij heeft Lear niet kunnen beschermen tegen haar eigen kinderen en heeft alles verloren. Zijn positie, het bedrijf en de vriendschap en de liefde van en voor Lear. Hij heeft spijt dat hij nooit heeft durven zeggen dat Cornald zijn enige zoon is, ontstaan uit het bedriegen van zijn beste vriend. Daar op het dak, zoekt hij blind de rand op, klaar voor de sprong.

De verwardheid van Lear komt in onze versie niet door gek makend verdriet, echter het verdriet is een katalysator waardoor de geestelijke aftakeling van Lear (dementie?) versneld wordt. Net zoals in de Lear van Shakespeare en Tom Lanoye vindt Lear in haar verwardheid de kern van wat ons drijft? En ziet Kent in zijn blindheid eindelijk helder wie en wat hijzelf is? Universele thema's die al van uit de Griekse mythologie tot ons komen. Geniet en beslist u zelf welk thema u beroert.

Veel plezier bij onze voorstelling,
Aukje Hinfelaar (dramaturge)